

Acésta fóia ese cate 3. cólo pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonéza la Comitetulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectorii.

Nr. 13.

Brasiovu 1. Iuliu 1871.

Anulu IV.

Sumariu. Momente d'in istori'a moderna a Greciei. (Fine.) — Statutele societatii pentru crearea unui fondu de teatru nationalu romanu. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — D'in pomelniculu martiriloru romani dela a. 184^{8/9}. (Fine.) — Pastrarea legumeloru. — Protoc. sied. comit. — Ordinea lucrariloru adun. gén. a XI. — Regul. de concursu. — Bibliografia.

Momente d'in istori'a moderna a Greciei.

(Fine.)

In càtu pentru clerulu grecescu, apoi Mohamed in respectulu aceluia nu se tienù strinsu de doctrinele primitive ale Islamului, pentru cá se continue proselitismulu cu sabia sí cu focu, adeca se oblege pe toti crestini a trece la legea mohamedana, ci elu stabilí între altele acestea maxime de statu:

Isusu inca a fostu profetu, asia dara legea lui se fia tolerata in imperiulu meu, pàna candu blastematii de gauri voru cunósce dóra dela sinesi, cà numai Allah este Allah si Mahomet profetulu seu.

Clerulu sí patriarchulu grecescu se fia aparatu si luat sub protectiunea mea sí a successoriloru mei la tóte ocasiunile in contra toturoru carii tienu cu elu. Ur'a, urgi'a sí desbinarea între gaurii greci sí gaurii latini se fia atictiata, sustienuta sí nutrita prin credintiosii Islamului in vecii veciloru, pentru cá asia se se ruineze totu-deauna ei între sine sí se fia, precumu au mai fostu, de risulu sí de bajócur'a alesiloru lui Allah sí ai profetului seu.

Patriarchulu grecescu d'in Constantinopole se fia recunoscutu de „Patriki Roum,“ adeca capu alu Romañloru, precumu se numea grecii pe sine pàna la fundarea noului loru regatu. Patriarchulu se stea in rangu de pasia cu trei códe. Sultanulu se'lu investésca pe densulu prin unu „beratu,“ adeca prin diploma de confirmatiune, intru tóte drepturile primatului seu preste ceilalti patriarhi, adeca d'in Ierusalimu, Alessandri'a sí Antiochi'a, se'lu inbrace cu cafтану, se'i dea unu calu albu sí unu bàtiu patriarchescu cu unu nasture rotundu de osu de elefantu (fildisiu); cumu sí se'i recunósca dreptulu de a trage dela greci tóte emolumentele tempurali, pre càte le trasese sí mai inainte.

Preste acésta sultanii mai lasasera inca sí alte càteva drepturi in manile clerului crestinescu, spre mare consolatiune a credintiosiloru. Episcopii avea unu feliu de jurisdictiune politienésca, civile sí religiósa. Contracte de cumparare sí vendiare, testamente, regularea de tutorate séu epitropii sí altele cá acestea se facea la episcopía. Tocma sí in casuri de certe sí judecati, crestini mai inainte de a merge la „Kadi,“ alu turciloru, pentru cá se'i judece dupa

„Koran,“ alergá la persónele bisericesci a le religiu-nei sale. Se scie cà in vigórea legiloru imperatesci remase dela Iustinianu I. sí stracurate prin „Basilicali,“ potestatea de judecatori „arbitrii“ in cause civili fusese recunoscuta sí clerului. Ei bine, aceea-si jurisdictiune de arbitrii o lasara sí turcii in manile clerului crestinescu pentru crestini. Numai déca partile nu se invoiá asupra arbitriloru, trecea la judecat'a turcésca. Causesele matrimoniale (de casatori'a) si de hereditate (clironomia) au remasu pe langa cleru asia, in càtu in acestea episcopii nu mai funcioná cá simplii arbitrii, ci cá tribunalulu, cá curte, dela care apelatiunea se potea inainta numai la sinodu sí la patriarchu.

Sinodulu celu mare alu patriarchiei era compus u odenióra d'in toti archiepiscopii patriarchatului, éra mai tardiu se reduce la 12 membrii, d'entre carii optu „santi parinti“ era obligati a locuí in Constantinopole. Acestu sinodu este supremulu tribunalulu pentru clerulu intregu sí instantia de apellu pentru sententiele de prim'a instantia a mitropolitiloru.

Acelasi sinodu alege, sí in casuri de asia, destitue pe patriarchu, intocma cá sí pe mitropoliti sí pe episcopi, administra averea eclesiastica, mai alesu pe cea depusa in banc'a d'in capitala, de unde gubernulu turcescu de multe ori „o ia inprumutu,“ adeca sciti dvóstra, camu ce feliu de inprumuturi sunt acelea. In fine la sinodulu patriarchale se pertractá, ba in parte se pertractéza sí in dílele nóstre inca sí cause private, mai alesu de a le familiiloru de frunte crestinesci, numai pentru cá acelea se nu apuce pe manile turciloru sí se nu fia judecate dupa intieptiunea loru. Acésta se intempla cu atàtu mai desu, cu càtu judecatorii turcesci in cause civili iau càte diece procente remuneratiune pentru sinesi d'in valórea obiectului de certa.

Jurisdictiunea eclesiastica a patriarchului sí a sinodului mare d'in Constantinopole se intendea odenióra fórte departe, adeca preste tóte tierile Turciei europene, ale Anatoliei, preste Rusi'a etc. In dílele nóstre acea jurisdictiune a incetatu in Russi'a, in imperiulu austriacu, in Greci'a libera sí in Romani'a libera. Caus'a principale a acestei miciorari a potestategi sí jurisdictiunei scaunului patriarchale nu se afla numai in abuserile sí mai alesu in simoni'a, cu

care grecii d'in Constantinopole sub preteste religiöse storcea pe fiacare anu multe milióne dela popórale càte sta cu acelu scaunu in comuniune dogmatica sî rituale, ei mai sunt sî alte cause de mare inportantia. Un'a d'in acelea sî anume cu respectu la popórale de ritulu resar. d'in imperiulu austriacu este proselitismulu religiosu. Lupt'a neincetata pentru jurisdictiune, care a decursu càtiva seculi intre cele doue patriarchii, a Romei vechi si a Romei noue, pàna candu patriarchulu Romei vechi folosinduse de bratale armate ale nemtiloru si ale unguiloru mai alesu d'in sec. alu 13-lea incóce (Bela, Carolu Robertu, Ludovicu I. Sigismundu), respinse jurisdictiunea patriarchulu Romei noua cu mari versari de sange. A trei'a causa mare este, cà dupace regimile sî popórale de acelasi ritu au inceputu a se mai destepta sî lumina, in fine au recunoscutu, ce lucru periculosu este pentru statu, cá cetatienii, cá membrii aceluia in afacerile religiöse sî ale conscientiei, adeca in cele mai delicate d'in lume, se dependa dela unu patriarchu sî dela unu sinodu compusu d'in persóne supuse altui statu sî locuitorie in alta tíera, denumite séu confirmate de suveranu strainu sî cu atàtu mai virtosu de unu mohamedanu. De aici vene, cà Russi'a precurmà ori-ce jurisdictiune a patriarhiei constantinopolitane in laintrulu seu. In sec. alu 15-lea, dupace rusii scapasera de jugulu paganescu alu Mongoliloru, ei éراسi se apropiera in cele religiöse de Constantinopole. Intra'aceea dupa caderea Constantinopolei, pe la anulu 1588 patriarchulu Ieremias scapandu de turci tocma la Moscva, acolo elu consacrà pe mitropolitulu rusescu anume Iob, de patriarchu alu Moscvei sî de capu alu bisericei grecesci in Russi'a; éra cu acea ocaziune elu díse: „Rom'a vechia a cadíutu prin eresulu lui Apollinaris, éra Rom'a noua a cadíutu in manile blastematiloru de mohamedani; cá a treia Roma avemu pe Moscva.“ Totu atunci Ieremias decise, cá toti patriarchii Moscvei se fia confirmati de càtra celu d'in Constantinopole; s'a intemplatu inse, cá ei au fostu chiaru sî denumiti de-a dreptulu d'in Constantinopole. Acestui amestecu periculosu ii puse capetu Petru celu mare. Acelu tiaru absolutu adeca, pentru cá se scape in modu càtu se póte mai simplu de amesteculu patriarchulu Romei, in 1702 dupa mórtea patriarchulu, care se amestecase multu in afacerile statului, lasà scaunulu patriarchiei d'in Moscva in vacantia pàna la 1721, éra atunci asiedìa „unu sinodu sacru gubernatoriu,“ carele inse era numai instrumentulu vóintiei sale; éra candu clerulu rusescu sî boierii rusi incepura se murmure sî se céra restaurarea patriarchiei, elu batenduse in peptu strigà: „Aici este patriarchulu vostru!“

Facuramu acésta diversiune in istori'a eclesiastica resaríténa, pentru cá cu atàtu mai bine se se pricepa atàtu infricosiat'a dorere ce au simtitu grecii dupa spendiurarea patriarchulu in an. 1821, càtu sî cumplit'a erróre politica, ce a commisu atunci sultanulu Mahmud in turi'a sa. Candu vei cauta bine,

Mahmudu a commisu erróre, séu mai bine, a vetamatu prin acea crima a sa chiaru sî simtiementele religiöse ale turciloru. Adeca sciutu este, cà popóralulu turcescu pre langa ce este bigotu preste mesura, apoi se póta sî cu una reverentia extraordinaria càtra dervishii sei „ridietori,“ „plangùtori,“ „dantiuitori,“ au intru asemenea respectu mare de toti ómenii, cumu amu díce, singulari, estravaganti. Respectulu sî reverentia ce simtu ei pentru calugarii loru, o aplica óresi-cumu sî la calugarimea crestinesca. D'in acestea isi póte esplicar ori-cine causele, pentru care monastiriele sî calugarimea s'au inmultitu sî sub domni'a turcesca preste mesura. Turcii adeca tienu, cá calugarii cá si smentitii, sunt „iubitii lui Allah,“ sunt „santi.“ Ura religiósa teribile sî reverentia religiósa in gradu superlativu, càta contradícere! Sî cu tóte acestea ea essiste in Oriente, unde o affli asia dicùndu la totu passulu.*)

G. Baritiu.

Statutele societatii pentru crearea unui fondu de teatru nationalu romanu.**)

(Aprobate de ministeriulu de interne sub Nr. 8491—1871.)

CAPU I.

Scopulu, titlulu si midiulócele.

§ 1. Se institue o societate pentru crearea unui fondu, d'in care cu tempulu se fia posibila infientiarea unui teatru nationalu romanu.

§ 2. Societatea póta numele: „Societate pentru fondu de teatru romanu.“

§ 3. Midiulócele sunt: a) contribuirile si ofertele membriloru societatii; b) alte oferte, legate si c) ori-ce feliu de daruri si venituri menite scopului societatii.

*) Acela care voiesce se'si faca unu studiu d'in istori'a emanciparei greciloru, póte folosi unu mare numeru de opuri istorice si documente publicate atàtu prin greci, càtu si prin altii.

Geschichte des neunzehnten Jahrhunderts, von Gervinus.

Geschichte des Abfalls der Griechen vom türkischen Reich, von Freiherrn A. v. Prokesch-Osten, 1867.

History of the greek Revolution G. Finlay. London, Edinburgh 1861.

Staatengeschichte der neuesten Zeit. 15. Bd. — Geschichte Griechenlands von der Eroberung Constantinopels durch die Türken im Jahre 1453 bis auf unsere Tage. Von Karl Mendelsohn-Bartholdy. In zwei Theilen. 1870. Leipzig.

Spiridon Trikupis. Istori'a revolutiunei grecesci in 4 tomuri. 1862. Edit. 2.

D'intre greci au mai scrisu sî publicatu memoriale, documente, monografii: Perrhävos, Sutsos, Rhizo Nerulos, Spiliadhis, Frantsis, Foteinos, Theodoru Kolokotronis, Germanos, Fotakos, Nikodemos, Tsamados, Kotsia, Kutsonikas, Orlandos, G. Kolokotronis. Etc. etc.

**) Reproducemu cu placere acestea statute dupa Famili'a. Intielligenti'a romanésca d'in Daci'a superióre si d'in Pannoni'a isi luà in dílele nóstre doue probleme mari spre deslegare. Déca natiunea romanésca le va deslega pe ambele in urmatorii díece séu cincispredece ani, atunci ea cu acésta va da una proba noua a poterei sale de viétia nationale, de convictiuni si aspiratiuni legitime si de perseverantia esemplaria. Red. Trans.

CAPU II.

Membrii societatii.

§ 4. Membrii societatii sunt: a) fondatori, cari dau odata pentru totu-deauna in bani séu in obligatiune. Formala celu puçinu 500 fr.; b) ordinari, cari séu dau odata pentru totu-deauna in bani séu in obligatiune formala sum'a de celu puçinu 100 fr.; acestia sunt membri pe viétia; séu se obléga a dá câte 6 fr. pe trei ani celu puçinu; acestia sunt membri pe tempulu, in càtu corespúndu obligamentului luat fatia cu societatea; c) ajutatori, cari contribuiescu mai puçinu decâtu membrii ordinari.

CAPU III.

Adunarea societatii.

§ 5. Societatea 'si manifesta activitatea prin adunarea generala, prin comitetulu centralu si prin functiunarii sei.

§ 6. Adunarea generala o compunu membrii fondatori si membrii ordinari — cu votu decisivu, — ér cei ajutatori cu votu consultativu.

§ 7. Adunarea generala se tiene celu puçinu odata pe anu.

§ 8. Decisiunile se facu prin maioritarea de voturi a celor de fatia.

§ 9. Agendele adunarii generale sunt: a) a alege unu presiedinte si unu vice-presiedinte pentru unu periodu de trei ani; acestia sunt totu-odata presiedinte si vice presiedinte comitetului (§ 11); b) a alege unu comitetu pentru administrarea afacerilor sale; c) a éssaminá raportulu comitetului si a decide asupra lui; d) a alege comisiunile necesarie; e) a votá spesele anuale; f) a discutá asupra midiulóceloru in favorulu societatii; g) a defige loculu si tempulu pentru vii-tóri'a adunare generala.

CAPU IV.

Comitetulu societatii.

§ 10. Resiedinti'a comitet. deocamdata e Pest'a schimbandu-si resiedinti'a, se va aratá guvernului.

§ 11. Comitétulu se compune d'in siepte membrii, anume: d'in presiedintele si vice-presiedintele societatii, d'in doi secretari, unu cassariu si alti doi membrii.

§ 12. Comitétulu unde va affá necesariu, va formá d'in membrii fondatori séu ordinari ai societatii comitete filiale pentru promovarea scopului societatii.

§ 13. Comitétului se alege pe trei ani. Membrii potu fi realesi.

§ 14. Comitétulu va tiené siedintia in fiacare luna odata; cerendu trebuinti'a si de mai multe ori.

Pentru luarea de conclusiuni valide se cere presinti'a a celu puçinu trei membri cu presiedintele.

§ 15. Comitétulu, prin presiedintele séu vice-presiedintele, representa societatea in afara. Comitétulu ingrigesce de averea societatii, de observarea statuteloru, si esecuta decisiunile adunarii.

§ 16. Tóte actele in numele comitetului si alu societatii au se fia sabscrie de unu presiedinte si de unu secretariu.

§ 17. Comitétulu va locá banii incassati la unu locu siguru pentru fructificare. Elu va portá registre despre tienerea in evidentia a membriloru si altoru contribuitori, a tempului de candu si a sumeloru capitalisate pentru fructificare. Elu va face raportu adunarii generale despre tóta activitatea sa de peste anu.

§ 18. Comitétulu este respundietoriu adunarii generale de tóte actiunile sale.

§ 19. Functiunea comitetului este gratuita.

CAPU V.

Dispositiuni generale.

§ 20. Societatea va incepe anulu seu indata dupa votarea acestoru statute.

§ 21. Candu fondulu societatii se va urcá la o suma, d'in care s'ar poté realisé infiintierea teatrului nationalu romanu, adunarea generala — convocata anume pentru acestu scopu — va decide asupra acestei cestiuni.

Totu-odata ea va decide, déca societatea mai are se esiste cá atare, séu a se institui o societate anume pentru teatru?

§ 22. Adunarea generala póte modificá aceste statute, fàra inse a schimbá scopulu societatii.

Statutele modificate se voru substerne guvernului.

§ 23. Societatea se va privi desfiintata, candu nu va mai numerá neci siepte membri ordinari, cari se compuna comitetulu; in care casu averea ei va trece in administratiunea „Asociatiunii trans. pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu,“ inse numai spre scopulu infiintiaru teatrului nationalu romanu.

§ 24. Aceste statute dupa votarea loru se voru substerne guvernului tierii spre sciintia.

S'au votatu de càtra adunarea generala tienuta in Dev'a la 5. Oct. 1870.

Dr. Iosifu Hodósiu,
presiedinte.

Iosifu Vulcanu,
secretariu.

Colectiune de diplome

d'in diplomatiarulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romàni (valachi).

(Continuare.)

Transuntum Capituli Albensis Transilvaniae in quo continentur: Literae Tomae Vajvodae Transilvaniae, bona infidelis comitis Henningi de villa Petri ejus affinibus, ut pote Nicolao filio Salamonis et Nicolao filio Danielis remittentis de anno:

1325. Cod. Dipl. T. I. p. 259—264.

Poporulu sasescu intregu d'in Transilvani'a rebellandu in contra regelui Carolu Robertu si sculanduse cu arme asupra lui

sub comand'a comitelui Henning dela Petreni (Peterfal'va), Tom'a vaivodulu Transilvaniei chiamandu in ajutoriu si pe Cumanii, batù pe Sasi, éra Henning cadiu ucisu de sabia. Avereá lui fu confiscata, famili'a remase saraca. Mai tardiu Toma-voda compatimindu familieii lui Henning, trimise la capitulu d'in Alb'a Iuli'a pe vice-voda Mihaiu cu epistola, prin care provoca pe capitulu, cá se faca carte de donatiune in favórea lui Solomonu si Nicolau, fii orfani ai lui Henning, caroru le restitué avereá parentéseá sub conditiune, cá ei se numere lui Toma voda duoe sute marce de argentu finu.

Capitulum Ecclesiae Transylvaniae. Omnibus Cxti fidelibus praesentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam tam praesentium, quam futurorum harum serie volumus pervenire. Quod accedens ad nostram presentiam nobilis vir Michael vice-vajvoda vice et nomine viri Tomae Vajvodae Transylvani et Comitis de Zonuk Domini sui exhibuit nobis duplices Litteras ipsius Tomae Vajvodae clausas scilicet et patentes super restitutione seu redemptione haereditatum Salamonis, et Nicolai filior: seu orphanorum quondam Comitis Henningy de Villa Pet. scilicet villarum, Terrarum arabilium, foenorum et molendinorum, ac domorum, nec non alior. bonorum mobilium et immobilium facta, confectas petens nos idem Michael Vice-Vajvoda cum Instantia, sicut et ipse Tomas-Vajvoda per Litteras nos petiit, ut pfatas Litteras suas nostris Litteris privilegialibus ad cautelam, et majorem certitudinem inseri faciendo deberemus confirmare, et sigillo nostro communire, quarum literarum clausarum et patentium tenores tales sunt: Viris discretis et honestis Capitulo Albensi Ecclesiae Transylvaniae Dominis et amicis suis Reverendis Thomas Vajvoda Transylvanus et Comes de Zonuk, amicitiam paratam cum Reverentia et honore! Noverit vestra amicitia, quod minimus ad vestram discretionem Michaellem Vice-Vajvodam Nostrum et Litteras Nostras praesentes vice et nomine nostro illa manifestare, et affirmare coram vobis quaequae seriatim in Litteris nostris patentibus videritis contineri, Requirentes amicitiam vestram presentibus diligenter, quatenus sicuti relaxationes Possessionum orphanorum filior. Comitis Henningy de Villa Pet. per Litteras nostras vobis patebunt, eodem modo super has Litteras vestras Privilegiales dignemini, et velitis dare, et emerari faciatis, et aliud non facturi. Datum in Deva feria sexta proxima ante Octav. Resurrectionis Domini.

Nos Thomas Vajvoda Transylvanus et Comes de Zonuk praesentium per tenorem significamus quibus expedit universis. Quod cum Uvsi Saxones Terrae Transylvaniae ausu temerario*) contra Domini nostri Regis potentiam hostiliter insurrexissent,**) et per hoc

*) Saxones Transylvani Duce Comite Henning rebelles contra Carolum I. Regem 1325.

***) Vide Notas Ederi in Felmer p. 32. 33. Remissionales Thomae Vajvodae edidit Fejér C. C. T. VIII. vol. II. p. 648.

Has Litteras erronee consignant ad a. 1320. Eder in Schaeseo p. 237.

in infidelitatem incedissent, Comes Henningus de Villa Petri, erecto vexillo congregata multitudine Saxonum tamquam primipilarius ipsorum universorum Cumanos ipsius Domini Regis nostri, in adiutorium nostri per ipsum Dominum nostrum Regem transmissos investigasset et dimicasset cum eisdem, et Domino permitte, et adiutorio sacrae Coronae iidem Cumani victoriam contra ipsos Saxones obtinuissent, et praedictus Comes Henningus in eadem pugna exstitisset Gladio interentus, et per hoc in infidelitatem contra Regiam Majestatem incidisset, et proptertum grandem infidelitatem suam, omnes Possessiones suae, tam Villa, quam terrae arabiles, foeneta, prata, et molendina, ac Domus, nec non bona mobilia et immobilia propter ejus infidelitatem ad manus Regias fuissent devoluta, et idem Dominus Rex, praedictas Possessiones, Villas, terras arabiles, foeneta, prata, et molendina, ac Domus, nec non bona mobilia et immobilia nobis gratiose contulisset perpetuo possidendas, tenendas, et habendas, tandem inspectis fidelitatibus, et servitiis nobis usque modo impensis, et impendendis in futurum Nicolai filii Salamonis et Nicolai filii Danielis proximor: Saepedicti Henningii, ac considerata inopia orphanorum ejusdem Comitis Henningii, praedictas Possessiones, Villas, terras arabiles, foeneta, prata, et molendina, ac Domos, nec non Bona mobilia, et immobilia per praefatum Dominum nostrum Regem nobis perpetuo donata et data, supradictis orphanis saepedicti Comitis Henningii pro ducentis marcis fini argenti duximus restituendas pleno jure, et tenendas, possidendas pariter et habendas, prout et antea saepedictus Comes Henningus dignosceretur eadem possedis, omnibus proximis ejusdem Comitis Henningii, ac aliis quibuscumque de ipsis possessionibus litigare, seu vindicare quoquomodo volentibus perpetuum silentium praesentibus imponentes, dum iidem orphani praedictas possessiones titulo emptionis pecunia a nobis redemerint, ut praemisimus, in cujus rei memoriam, perpetuamque firmitatem praesentes duximus sigillo nostro communitas concedendas. Datum in Deva feria sexta proxima ante Octavas Resurrectionis Domini anno ejusdem M. CCC. XX. Quinto.

Nos igitur petitionibus ipsius Michaelis Vice-Vajvodae, et Thomae Vajvodae Domini sui justis et licitis, ac legitimis adnuentes, quia ipsas Litteras comperimus integras in chartis et sigillis, et non cancellatas, non abrasas, non abolitas, nec in aliqua sui parte vitiatas, tenorem ipsarum Litterarum de verbo ad verbum praesentibus inseri fecimus, et sigillo no-

Ung. Magazin T. II. p. 276 et Ms. Hustianum de Vajvodis. Vide Eder in Felmer p. 32.

Hae literae transumptae fuere 1330.

Has vero transumptionales anni 1330 confirmavit et transumsit Carolus Rex 1340.

Fragmentum edidit: Katona T. VIII. p. 520 ex Ms. Cornidesianis.

Per extensum edidit Kemény in Notit. Arch. Alb. T. I. p. 99 - 102.

stro authentico consignari. Datum Sabbatho proximo ante qdnas Paschae Anno Domini M. CCC. XX. Quinto. Nicolao Praeposito, Saulo Cantore, Thoma Custode, Benedicto Plebano de Clusvár Decano Ecclesiae nostrae existentibus.

Erantque eadem Litterae sigillo prout manifesta restigia commonstrant, olim de Zona pendenti communitalae, et roborata patenterque in pergameno confectae et emanatae etc.

Protectionales Thomae Vajvodae pro Incolis Pagorum Neppundorf et Burgo de an. 1328.

Cod. Dipl. T. I. pag. 275.

Toma voda audiendu, cà intre locuitorii d'in comunele Petreni si Borgau (comit. Dobacei) iobagite si supuse pe atunci lui Ioanu Henulu, fiu alu lui Geobulu s'aru fi respanditu nesce faime relé, si cà ei stá se fuga d'in acelea locuri, ii provóca cà se remana pe locu in pace si se nu se tema de nimicu; pentrucà elu, adeca Toma-voda, ii ia sub protectiunea sa speciale, indemnandu inca si pe altii, cà se mérga si se se asiedie in Borgau.

Thomas Vajvoda Transilvanus et Comes de Zonuk Fidelibus suis universitati Jobbationum Joannis dicti Henul filii Joannis filii Geubul in possessionibus suis Neppundorf¹⁾ et Burgo²⁾ vocatis existentium, omnimodam dilectionem. Datur nobis intelligi, quod nos audito aliquo rumore³⁾ dispergi de ipsis possessionibus intenderitis, inde cum hoc verum non sit, assecuramus, et affidamus vos firmiter fide nostra per praesentes, quod omissis omnibus rumoribus, absque omni timore pacifice et quiete in vestris aedibus manere debeatis, sub nostra protectione speciali, et qui causa commorandi ad eandem venire voluerint, libere veniant, et secure commorentur. Nos enim tam venientes, quam in eisdem existentes, ab omnibus molestare volentibus protegemus, ipsas autem possessiones eidem Henul mediante Privilegio Domini nostri Regis perpetuo et irrevocabiliter omnibus competitoribus silentium imponendo faciemus conservare. Datum in Deva in festo B. Eliae Prof. a D. 1328. *)

(Va urma.)

¹⁾ Nuppundorf vocatur in literis anni 1314 et 1311. Peterdorf hodie Sz. Peterfalva in comit. Doboca.

²⁾ Hae possessiones postea vocatae sunt Also et Felső Borgo comit. Doboca.

³⁾ Rumor inquietudinis in Transilvania.

Originale, in cuius dorso exteriori supererat adhuc frustum sigilli vajvodalis, patenter in pergameno expeditum, produxit Fiscus R. in causa Apafiano-Bethleniana transmis. p. 1592. 1593.

*) Not'a Red. D'in acestu documentu, cà si inca d'in alte câteva se cunoşce limpede, cà in sec. alu 14-lea locuitorii tierani in Transilvani'a inca nu apucaseru a fi assierbiti (robiti) cu totul, inca nu era legati de brasda (glebae adscripti), inca se potea stramutá dela unu locu la altulu. Dara neci cà iarú fi potutu lega de locu asia usioru in acelea tempuri, candu rebeliuni dese a le boieriloru tierai si a le sasiloru, si persecutiunile religióse inpućiná fórte pe locuitorii tierai.

D'in pomelniculu martiriloru romani dela 1848—49.

(Fine.)

Districutulú Odorheiului (Udvarhely).

Bázet, 1848 1 barbatu ucisu de insurgenti.

Bardotz, 1849 1 barbatu deto.

Békás, 4. Martiu 1849 d'in Békás 2 barbati si 4 femei, trei puscati, trei ucisi in modu barbaru la mand. supralocotenent: de rebeli Kóle d'in Ditro.

4. Martiu 1849 Todoru Csepes, Demeter Csepes, Florea si Maria Csepes, d'in Békás, 2 barbati si 2 prunci; la pop'a roman. d'in Békás mai intaiú i s'au scosu ochii, apoi fu macelaritu.

Martiu 1849 d'in Békás 2 barb. ucisi la mand. capit. de rebeli Basa Albert.

Martiu 1849 Iekon Petake, Gomuitia Kosekai, 2 barbati, omoriti de rebeli.

Martiu 1849 Nicolau Csepe d'in Békás, 1 barbatu, in casa fu puscatu prin cópse.

1. Martiu 1849 d'in Békás 4 barbati ucisi in modu barbaru de insurgenti.

Bikafalva, 3. Dec. 1848 Sandu Vulgoinu, 1 barbatu, fu ucisu la mandatulu lui Sárosi.

Ionu Breceanu, Nic. Breceanu, George Rosca, Ionu Rosca, 4 barbati, toti fura ucisi la mandatulu lui Sárosi.

7. Noembre 1848 3 barbati prin locuitorii d'in Bikafalva.

Bodzatordulása, Noembre 1848 1 barbatu ucisu prin insurgenti tiranesce.

Bodza, 26. Noembre 1848 2 barbati deto.

Bözöd-Ujfalu, 6. Noembre 1848 Peter Tosz, 1 barbatu prin supralocot. de insurgenti Stefanu Kováts puscatu.

Georgiu Tosz, 1 barbatu, puscatu de insurgenti.

Czoka, 12. Aprile 1849 Sierbanu Nicolae, 1 barbatu, puscatu prin proprietariulu d'in Mellendorfu Kákusi, d'in arbitriu.

Eresztevény, Iuniu 1849 Andreiu Veress, 1 barbatu, omoritu la mand. maiorului de insurg. Szabo Károly, pentrucà a adusu proclamatiuni dela unu comisariu c. r.

Kapolna, 1849 2 barbati ucisi de insurgenti.

K. Ujfalu, Iuliu 1849 Eman. Petke d'in Uzon, 1 barbatu, executatu prin sententi'a tribun. criminale sub auditorulu Josef Intze.

Kis-Lekentze, 1848 2 barbati ucisi prin insurg. in modu teribile.

Koronka, 1849 1 barbatu deto.

Kökös, 21—28. Iuniu 1849 3 barbati puscati de insurgenti.

6. Aprile 1849 Georgiu Zisca, 1 barbatu, ucisu la mand. lui szolgabiro Remeti(?) Károly, si not. d'in Bodola Béne János.

12. Aprile 1848 1 barb. puscatu de insurgenti.

H. (póte L.) Kend(?), 2 barb. ucisi de insurg.

Maros-Vásárhely, 1849 Andreas Santa, 1 barb.,

fu omoritu, pentruca nu a voitu se se lupte pentru caus'a ungariloru.

11. Martiu 1849 1 barbatu murí in arestu.

Februaru 1849 1 barbatu ucisu de insurgenti in modu crudu.

Febr. 1849 Stefanu Moldovanu, 1 barbatu ucisu prin comit. revolutionariu.

23. Aprile 1849 d'in Kusma 3 barbati puscati de insurgenti.

Octombre 1848 si 49 d'in Csapo 2 barb. ucisi in modu crudu de insurgenti.

Náznánfalva, 1848 9 barbati deto.

Solymos, 1849 1 barbatu deto.

O. Zsákod, 22. Febr. 1849 1 barbatu deto.

O. (?) Udvarhely, Octombre 1848 1 barb. deto.

Rués (?), 1849 1 barbatu deto.

Sáromberke, 1849 1 barbatu deto.

Sofalva (Siomfalau), 1849 1 barbatu deto.

Szadámpatak, 4. Martiu 1849 de aici 8 barbati deto.

4. Martiu 1849 Dumitru Vaida, Sim. Bursanu, Ionu Csakary, 3 barbati, fura prinsi, legati si dusi pre muntele Surduk si puscati unulu câte unulu.

Sabadu, 1849 1 barbatu ucisu de insurgenti in modu teribilu.

St.-Iván, 1849 2 barbati deto.

St.-Imru, 1849 4 barbati deto.

Székes, 1848 9 barbati deto.

Tolifalva (póte Tofalva), 1849 Daoczi Sandu, 1 barbatu prin trib. criminale omoritu.

Tolvajos (?), Febr. 1849 d'in Hidegkut 6 barbati deto.

Febr. 1849 d'in M. Zsákod 2, d'in Palos 12, Udvarhely, 6 Noembre 1849 d'in Stein (?) 1 barb. La navalirea si aprinderea satului Palos, o multime de individi fura prinsi si transportati, sub pretestu ca voru ai duce la Csik. Ajungendu in muntii Tolvajos, toti romanii (au fostu si sasoni), fura macelariti si lasati aice morti.

Martiu 1849 Kitzu Laczku d'in Palos, Isaila Aldea, Ionu Videalu, 3 barbati omoriti la mand. supra-judeloru d'in Udvarhely Cziszko István si Pál Mihály.

Toma Aldea, Ionu Benga, 2 barbati, omoriti prin tribunalulu revolutionariu d'in Udvarhely.

Aprile 1849 Haisan Ilie, Haisan Mitru, Cristea Ionu, 3 barbati, totu prin acestu tribunalu omoriti prin pulvere si glontiu.

Uzon, Martiu 1849 1 barb. ucisu de insurgenti in modu barbaru.

Zágon, Febr. 1849 2 barb. puscati de insurgenti.

NB. Afara de acestia mai fura sugrumati de insurgenti prefectulu romanescu Romanu Constantinu, si unu popa romanescu d'in Pinticulu sasescu (Szászpéntek*). — Apoi in piati'a mica d'in M. Osiorheiu fura puscati 12 romani. — In urm'a unei sententii

judecatoresei mai fura puscati 4 romani. Totu aice mai fura puscati 2 romani la mandatulu comandai generale de insurgenti. Sum'a 20 barbati.

Sum'a martiriloru d'in district. Odorheiului este 147 barbati, 4 femei si 2 prunci; la olalta 153.

Cerculu Fagarasiului.

Agostonfalva, 1849 1 barbatu ucisu in modu crancenu de insurgenti.

Apati'a, 28. Noembre 1848 4 barbati deto.

Besimbacu, Aprile 1849 Ioanu Bonasiu, 1 barbatu, fu ordinatu cu cai de posta (Vorspann), fu puscatu, pentruca nu maná caii mai tare.

Fagarasiu, 4. Maiu 1849 Georgiu Batrillo (?), 1 barbatu, fu puscatu in Fagarasiu cu sententi'a trib. criminale.

Hevizu, 4. Martiu 1849 3 barbati deto.

4. Martiu 1849 35 barb. ucisi de insurgenti in modu barbaru.

Sum'a cercului Fagarasiu 45 barbati. E de insemnatu, ca total'a suma d'in acestu cercu e 50; d'intre cari 45 romani, 4 unguri si 1 sasu.

Conspectu sumariu d'in tóte districtele militare.

In districtulu Sibiiului 501 barbati si 12 femei; alu Albei-Iuliei 2015 barb., 255 femei si 55 prunci; alu Clusiului 725 barb., 65 femei si 12 prunci; alu Reteagulni 864 barbati si 23 femei; alu Odorheiului 147 barb., 4 femei si 2 prunci; alu Fagarasiului 45 barbati.

Sum'a totala d'in tóte districtele este 4297 barbati, 359 femei si 69 prunci.

Am dîsu la inceputulu publicatiunei acestui poemelnicu, ca dupa conspectulu sumariu alu brosiurei indicate, d'in Nrulu totale de 4834 indiv. 4425 sunt romani; controlandu inse cu cea mai mare esactitate acelu conspectu, mi-a resultatu dupa numerarea mea 4297 barbati, 359 femei si 69 prunci, la care adaugendu si pe cei 24 cadiuti in Deesiu in 24. Oct. 1848 — facu la olalta sum'a 4749 martiri romani cadiuti in an. 1848 si 1849 pentru fidelitatea ca'tra tronul, pentru drepturile si libertatile nationale, pentru marea iubire de independenti'a si autonomi'a patriei (a Transilvaniei), pentru caus'a gentei latine d'in Oriente.

Fia binecuvantata memori'a vóstra nobili martiri ai romanismului transcarpatinu.

Fratii si sororile vóstre ce ve plangu mutarea vóstra d'in viétia pentru o cauza atátu de sacra, nu voru uitá a ve eternisá numele vóstre.

Nu ve voru redicá statua de bronzu séu marmura, cari sunt supuse ruinei; dar ve voru redicá o statua eterna. Voru continuá lupt'a inceputa si portata de voi cu perseverantia si cu atáta fortia, cu atáta curagiu si resolutiune, lupt'a (de si cu alte arme) pentru libertate, egalitate, independentia nationale si fraternitate omenésca; voru combate pre tóte calile

*) Unchiu de mama alu lui Romanu, anume Moldovai.

legitime nedreptatea, voru staruí pentru triumfulu romanismului.

Victori'a lorú va fi statua eterna redicata pre mormentele vóstre.

Romanii nu voru uitá in veci faptele vóstre... Numele vi le voru inscrie pre foile ánimeloru suferitórie. . . . Sacerdotii lui Ddieu si ai natiunei voru redica pentru voi rogatiuni ferbinti la altariurile divine. . . . In diu'a pasciloru romanesci, in 15. Maiu voru concurge micu si mare, teneru si betranu, barbati si femei inaintea sanctuariului santu alu besericeloru, unde vi se va ceti pomelniculu, si se voru inaltia rogatiuni pentru nobilile vóstre suflete. . . .

Dá! acésta trebuie se o faca romanii. . . .

Diu'a de 15. Maiu trebuie se fia pentru venitoriu serbatóre nationale generale, in care se va celebrá parastasulu acelorú mari martiri, in a le caroru urme detorimu a calcá.

Mi place a crede, cá romanii si mai virtosu preotii nu voru uitá de acésta sacra detorintia; nu voru neglége a destepta in ánim'a poporului pietatea adenca si reverinti'a cuvenita acestoru umbre maretie, si prin asta a-lu intari in simtiementele romanitateri si inmortalitateri nationale, in simtiementele independentiei si libertateri divine: apostolii natiunei nu voru neglége a desteptá poporulu, a'i aduce amente de marile detorintie romanesci ce'i apasa umerii.

Fia cá debil'a mea vóce se strabata si se emotioneze ánimele toturoru romaniloru de pietate si veneratiune. Fia cá 15. Maiu se ne impreune in unu cugetu si in una simtire; cugetulu la suferintiele si martiriulu ce l'au suferitu aceste victime ale Ardealului si la caus'a pentru care au suferitu densii acelu martiriu; simtiulu de pietate, veneratiune si rogatiuni ce trebuie se le inaltiamu la tronulu cerescu pentru marile lorú suflete.

Finescu acestu pomelnicu oftandu-le acestoru martiri d'in adenculu ánimei unu „binecuventata si eterna se le fia memori'a;“ ér faptele se le fia pastrate in ánimele romaniloru cá unu demnu modelu de imitatiune!

Istoricii 'si voru face detorinti'a lorú.*)

Cu acésta ocaziune ve impartasiescu, cá totu in bibliotec'a Ioanneum am mai datu preste unu conceptu si anume alu martiriloru d'in acei ani in Banatu si Ungaria, si inca cu multu mai interesantu. De fia-care persóna e legata o notitia biografica si istorica. Dórrere inse, cá despre nationalitate nu este neci o amentire. Deci neci nu potu face intrebuintiare. Póte unulu care are cunoscentie locali si isto-

*) Carticé'a d'in care s'au decopiatu datele comunicate pana acilea, esise in tipografi'a statului la Vien'a sub titlu: „Verzeichniss der während der jüngsten Revolution 1848 et 49 im Kronlande Siebenbürgen: auf verschiedene Weise gefallenen Menschenopfer.“ La acestea se adaoge: Diese Abschrift ist mit den Verzeichnissen der Urschrift vollkommen gleich. Wien 30. Jänner 1851. Die politische Erhebungscommission. Formatu 4° mare, 82 pagine.

rice d'in acele tienuturi si d'in acele tempuri, ar scóte ceva . . . .

Gratiu, 15. Martiu 1871 st. n.

A. P. Alexi mp.,
cand. de prof.

Pastrarea legumeloru

este ó conditiune de cea mai mare importantia in legumaria; cá-ci de-si amu produce legumele cele mai frumóse, déca nu le vomu pastrá cumu se cuvine, ce ni ajuta? Suntu unele económe, care le asedia tómn'a frumosu si cumu trebuie, in locuri de pastratu, in cellarie (pivnitie), bordeie, gauri, inse de aci incolo nu mai cauta cu lunile de óe, pentrucá se vedia cumu stau. Apoi dara nu este de miratu cá audi mereu vaierari, cumu-cá s'a stricatu legum'a tóta. Unu esemplariu numai stricatu, póte se nimicésca totu. De aceea económele trebuie se cerce adesea in ce stare se afla legumele, éra cu acea ocaziune se aléga si se inlature totu ce li se pare cá nu ar fi sanetosu, séu cá ar fi chiaru stricatu. Unele tocma si observandu acésta, totu lasa de adi pe mane, si apoi se scie cá lasatulu ce urmari are. Legum'a nu se póte pastrá totu-deauna in pivnitia, mai alesu nu in pivnitia, unde se tiene vinulu, cá-ci gasurile ce esu d'in ea potu se-lu strice pe acesta cu totul. Asemene se nu se tiena neci curechiu inacritu aci, d'in cauza cá acesta transmite acréti'a sa si in vinu, ilu preface in otietu. Unde nu este pivnitia pentru pastrarea legumeloru, séu cá acésta e prea mica, de nu incapu tóte, atunci se facu bordeie, séu gropi. In gropi se pastrédia mai cu séma plantele radecinóse, morcovii, sfecele, cartofii etc. punenduse de asupra pamentu celu puçinu 2 urme de grosu in torm'a coperisiului de casa. Candu e geru mare, atunci se se mai puna inca si stuleti de papusoiu (porumbu, cucurudiu). Se intielege, cá mai inainte de a se asedia radecinile in atari gropi, trebuie se se fia sventatu bine si se fia evaporatu gasurile, ce esu la inceputu. Acésta inpregiurare ne indémna dar, a le scóte pe tempu sventatu, a le lasa cátuva tempu neaçoperite si negramadite. In contra ploiei se potu scuti in multe feliuri. In pivnitie séu in bordeie se asedia in gramedi rotunde séu lungi asia, cá verfulu vine se stea la midiuloculu, pentre ele se pune nisipu. Asia se face la petrungei, morcovi, tieleru (tielina), sfeclé etc. Curechiulu inse se baga numai cu cocénulu in nisipu. Suntu inse soiuri de curechiu, cari permitu a fi lasate afara sub ceriulu liberu, asia e curechiulu de rose, asia e curechiulu cretiu fara capatiena etc. Edificie recoróse inca se potu intrebuintia spre pastrarea legumeloru, numai se nu fia prea reci, séu geróse, dar neci calde, ci avendu o temperatura de 4—6° R. In casulu d'intaiu legum'a ar degerá, éra in alu doilea s'ar putredí, ceea ce se intempla si candu au prea multa umediéla. Pe tempu frumosu si caldurosu e de recomandatu a mai aerí d'in candu in candu aceste localitati de pa-

strare, că se mai ăsa aburimea ce se va fi formatu, si care e nesănetoasă pentru legume.

Suntu si unele legume, cari se usca, spre scopu conservarei. Acésta se face la unu locu cătu mai sventatu. Fasolea cere că se fia mai intaiu operita, apoi uscata, altele se spala numai cu apa rece. Legumele, ce si' dupa uscare 'si pastrédia colórea naturale, se nu se lasa a vesteji, ci neintardiétu se se puna la uscatu, in apropierea focului. Crastaveti se pastrédia in otietu, séu murati in apa sarata, asemenea si patlagelele. Lucru de capetenia inse e aici, că si la curechiu, că mórea, séu zamă se tréca peste ei, la d'in contra se moie si se strica.

Vér'a legum'a se póte pastrá mai multu tempu, bagata intr'o corfa si lasáta in fantana nemidiolocitu de-asupra apei, séu apoi in ghiatiaria. Köhler recomanda urmatóri'a metoda: „Legumele se asiedia bine, séu próspete, că fasolea si mazerea, seu ceva oparite, că sparg'a (sparanga) si carviolulu (conopid'a), séu fierte, cumu se intempla cu articiocele (anghinara), in sticle cu gútulu largu. Dupace se implu aceste sticle, se astupa cu unu dopu si se baga pàna in gútu intr'unu vasu cu apa fierbinte, unde se lasa 1—2 óre, dupa cumu e si natur'a legumei, si ap'a clocotindu mereu. Dupace se scotu, dopulu se astupa cu resina spre a impededá strabaterea aerului, si sticlele se pastrédia apoi la unu locu recorosu.“

Prasirea sementieloru.

Ce se tiene de alegerea planteloru de sementia, apoi e de insemnatu, că nu este totu-deauna consultu a alege esemplariile cele mai mari, ci se alegemu cele mai frumóse, cele mai desvoltate; d. e. la curechiu ne vomu uitá la capatienele cele mai indesate, asemenea si la salata, apoi se scie că acestea nu sunt totu-deauna cele mai mari. Nu cantitatea, ci calitatea se fia regul'a nóstra. Peste érna se pastrédia că si cele de mancatu. Unele, cumu e petrungelele, scortioner'a etc. O calamitate si inca fórté neplacuta la ernatecu e acea, că fiindu prea caldu, plantele cresc primaver'a mai inainte de tempu si candu nu aflamu cu cale, de aceea e de recomandat a se aerí desu aceste localitati, acésta si pentru a le deda cu aerulu liberu. La saditulu planteloru de sementia, ce are se se faca primaver'a, indata ce va fi trecut tempulu inghieturiloru, este a se observa regul'a, că se nu punemu plante inrudite unele langa altele, că-ci se si corcescu (se facu bastarde), si sementia ese apoi camu prósta. Asemene e regula, că plantele de sementia se se sadésca departe un'a de alt'a, atátu pentru că se aiba locu destulu, cătu si pentru că pamentulu pentru ele si in giurulu loru se se póta lucrá cu tóta comoditatea. Cultivarea loru e că si la cele de mancatu, numai cătu la multe trebue puse pocii, de cari se se lege, că se nu se franga lugerulu. La unele plante se facu prea multi lugeri cu sementia, cari prin urmare nu se voru puté desvoltá, că candu

aru fi mai pućini. De aceea inca de tempuriu se rupu mugurii prisositori.

Ce se atinge de culegerea sementiei, apoi acésta se face la plante differite in modu differitu. La unele se culege candu e cópta bine, la altele trebue se se mai cóca acatiata la unu locu caldurosu si sventatu, éra la altele trebue se se culéga mereu. Despre tóte acéstea se va vorbi airea mai pe largu.

Pastrarea sementieloru se se intemple in saculetie de pendia séu in charthía, si la unu locu sventatu, aeritu si undé nu le potu ajunge siorecii. Semburi de bostanu, de crastaveti, pepeni de 2—3 ani suntu mai buni de sementie, că cei mai teneri. Acesta e unu adeveru intaritu prin numeróse esperintie si probe.

G. Vintila.

Nr. 132. 1871.

Anuntiu.

Conformú conclusiunei luate in siedinti'a III. a adunarei gen. a asociat. trans. tienute la Naseudu in 10. Aug. 1870: adunarea generale a asociat. transilvane pentru anulu curente, se va tiené la Fogarasiu in 7. Augustu a. c. dupa calend. nou.

Ceea ce prin acésta conformu §§. 14, 21 si 25 d'in statutele asociat. se aduce la cunoscienti'a publica.*)

Dela presidiulu asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

Sibiú in 20. Iuniu 1871.

Iacobu Bologa,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

Nr. 124—1871.

Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans.

tienute in 6. Iuni c. n. 1871 sub presidiulu dlui vicepresiedinte Iacobu Bolog'a, fiendu de facia domnii membrii P. Dunc'a, E. Macelariu, I. Tulbasiu, P. Rosc'a, Z. Boiu, I. V. Rusu, Vis. Romanu, C. Stezariu, V. Ardeleanu, I. Maximu si I. Crétiu.

§ 75. Dn. cassariu 'si presentéza raportulu seu despre perceptele si erogatele asociat. dela siedinti'a lunaria trecuta pàna la siedinti'a presenta, d'in care raportu resulta, cumu-cà in restempulu numitu, au incursu la cass'a asoc. 851 fr. 20 cr. si s'au erogatu 143 fr. 33 cr. prin urmare a crescutu fundulu asoc. cu 707 fr. 87 cr. (vedi Nr. prot. 123).

Spre scientia.

§ 76. In legatura cu raportulu de sub §. precedenté (75) se referéza in specialu despre banii incursi la asociatiune, dela siedinti'a lunaria trecuta, parte cá tacse de membrii fundatori, ordinari si ajutatori, cumu si pentru diplome, parte cá colecte, prenumeratiuni la Transilvani'a pro 1871, cumu si unu legatu, si anume:

*) Celealalte diuarie romane inca suntu rogare a reproduce in colónele sale acestu anuntiu.

a) cá tacsă de membru fundatoriu a incursu dela dn. parochu in Ocolisiulu mare Petru Mezei 200 fr. v. a. (Nr. prot. 112);

b) cá tacse de membrii ord. dela mai multi domni, cumu si pentru diplome 147 fr. (vedi Nr. prot. ag. 102, 111, 115, 117, 118 si 119);

c) unu legatu de 100 fr. v. a. facutu in favórea asoc. de repausatulu dn. Demetriu Hatieganu, trimesu prin dn. dr. Iosifu Galu, col. asoc. (vedi Nr. 110 si 113);

d) cá colecte si ajutorie 24 fr. 20 cr. (Nr. prot. 102), si in fine

e) cá prenumeratiuni la Transilvani'a pro 1871 25 fr. (Nr. prot. ag. 107, 111, 112 si 118).

Se iea spre scientia cu acea, cá membriloru noui se li se espedeze d'in partea secretariatului, respect. diplome.

§ 77. Dn. cassariu d'in incidentulu, cá d'in unele parti s'au trimesu liste de membrii ord. noui fara insemnarea caracterului si a locuintei respect. domni; d'in considerarea evidentiei recerute in afacerile casei, face propunerea, cá resp. directiuni ale despart. cerc. ale asoc. se se poftésca prin organulu asoc. a ingrijí, cá in listele trimetiende incóce, se se insemne acuratu, numele, connumele, caracterulu si locuenti'a resp. domni, carii voru a se face membrii asoc., ori in altu modu contribuescu in favórea fondului asoc.

Propunerea se primesce si se ridica la valóre de conclusu.

§ 78. Dn. cassariu mai raportéza despre banii incursi cá contribui in favórea fondului de academia, cumu si despre subscriptiunile intrate totu spre acelu scopu si anume arata:

a) cá prin dn. consil. gub. Elia Macelariu s'a primitu dela dn. proprietariu de aici, Demetriu Andronicu cá contribui la fondulu academiei, in bani gata 100 fr. v. a. (Nr. prot. 120);

b) cá totu prin susu numitulu domnu i s'a strapusu o consemnare de subscriptiuni facute in favórea academiei, cu ocasiunea adunarei gen. cerc. a despart. IV. tiente la Mercurea in 30. Maiu a. c. in suma de 2432 fr. v. a., d'in care s'au si administratu la cassa 255 fr. si anume 100 fr. v. a. in obligatiune de statu, ér 155 fr. in bani gata (vedi Nr. prot. ag. 114).

Se iea spre placuta scientia cu acea, cá consemnarea de sub p. b), d'in care se vede, cumu-cá unele comune si unii domni zelosi, au facutu si scrisu oferte considerabili in favórea fondului de academia, se se publice in totu cuprensulu seu in numerulu prossimu alu fóiiei asoc.

§ 79. Inainte de a-si incepe secret. II. refera d'a sa, dn. membru Vis. Romanu, cerendu cuventulu propune, cá comitetulu in interessulu fondului academiei, se binevoiesca a luá decisiunea urmatória:

Cá oferte la fondulu academiei se primescu si ori-ce charthii de valóre, afara de acele, care nu suntu platite completu, si care prin urmare aru involve

pentru institutu oblegamentulu de a respunde pe viitoriu vreunu restu d'in valórea nominale a charthiei:

Asupra acestei propuneri, motivate d'in partea resp. propunetoriu, se incinge o desbatere lunga si seriósa, la care participa pro séu contra mai multi d'intre membrii presenti. In urma, cestiunea fiendu de ajunsu desbatuta, si cerenduse inchiderea discutiunei, presidiulu submite la votu propunerea amintita, carea priminduse in totu cuprinsulu seu, cu maioritate de 8 contra 2 voturi, se ridica la valóre de conclusu.

§ 80. Secret. II. raportéza asupra lucrariilor coprinse in protocolulu siedintiei subcomit. despart. cerc. alu Gherlei (XIII), d'in care se vede, cumu-cá d'in partea cestiunatului subcomit. s'au facutu de nou dispositiuni in favórea infientiarei agentureloru comunali (Nr. pr. 108).

Spre scientia.

§ 81. Totu secret. II. presentéza protocolulu adun. gener. cerc. alu despart. I., tiente la Brasiovu ⁴/₁₆ Aprile a. c., cumu si protocolulu siedintiei resp. subcomitetu d'in ³⁰/₁₈ Aprile a. c., ambele trimese d'in partea resp. directiuni, pre langa sum'a de 60 fr. 20 cr. v. a. (cá tacse de membrii ord., ajutoria, colecte si prenumeratiuni la Transilvani'a. Conf. si §. 76).

D'in amentitele protocoale se vede intre altele, cá in cestionat'a adunare gen. cercuale, luanduse la pertractare seriósa cestiunea spriginirei fóiiei asoc., s'a decisu, cá subcomit. resp. se provóce pre membrii asoc. a se prenumerá la numit'a fóiia, dar totu-odata se se aduca la cunoscienti'a acestui comitetu, cá dorenti'a adunarei gen. cercuale ar fi, cá comit. centralu, se caute midiuóce pentru a se dá fóiiei resp. o forma mai corespundietoria, si acésta dupa parerea amintitei adunari cerc., s'ar potea effectui, déca comitetulu acesta, la adunarea gen. a asoc. tiente la Fogarasiu, va conlucrá, cá d'in partea aceleia se se dea unu programu, cu privire la materiile, ce are pre viitoriu se contiena fói'a cestionat'a, cumu si cu privire la form'a, in care trebuescu redactate materiile, cá se corespundia asteptariilor publicului cetitoriu, tiente contu de interesele toturoru classeloru si corporatiuniloru poporului romanu (vedi Nr. prot. ag. 102).

Lucrarile indigitate in protocoalele substernute, se iau spre placuta scientia, ér cu privire la conclusulu adunarei gen. cerc., relativu la coprinsulu fóiiei asoc. se se respundia cu provocare la conclusulu acestui comitetu, adusu totu in asemene cauza, in siedinti'a d'in 13. Martiu a. c. § 43, inse cu acea adaogere, cá comitetulu crede, cumu-cá programulu fóiiei asoc. publicatu in 1868 (adeca inainte de aparérea fóiiei) tiente contu de toti ramurii de scientie, necesarie si recerute pentru cultur'a poporului; cu tóte aceste comitetulu asoc., poftesce pre resp. adun. gen. cerc., cá se binevoiesca a face insasi propuneri corespundietorie in cestionatulu obiectu, si apoi elu d'in parte-si nu

va lipsi a dá totu sucursulu posibilu spre a corepunde asteptariloru realisivere.

§ 82. Se raportéza despre lucrările si decisiunile coprense in protocolulu siedintiei subcomit. despart. cerc. alu Sighisorei (XXI) d'in 12. Aprile a. c.

D'in amentitululu protocolu intre altele resulta, cumu-cà resp. subcomit. dupa cumu se vede d'in computulu asternutu incóce, sub § 5 p. 3 d'in sum'a de 42 fr. 25 cr. v. a. ce i-s'a anticipatu d'in cas'a asoc. cá imprumutu pentru procurarea unui depositu de carti pre sém'a scóloru popularie d'in resp. despart. cerc., cumparandu cartile necesarie, si o parte d'in acele vendienduse, a avutu unu profitu de 13 fr. 40 cr., prin urmare numitululu subcomitetu cere, cá sum'a imprumutata se se mai lase sub garanti'a aceluia, pâna candu profitulu de pe cartile, ce se voru mai vende, va poté cresce la sumusior'a de 30—40 fr., cá astfelu se se póta provedé cu unu depositu propriu de carti scolastice.

Asemenea cere acelu subcomitetu, cá sumusior'a de 14 fr. 82 cr., ce dupa ratiociniulu cassariului resp. despart. de sub § 4 a protoc. resulta d'in tacsele incurse dela membrii ajutatori, si pentru venderea unoru regulamente, conformu conclusului acestui comitetu d'in 3. Ian. a. c. se se lase in pastrarea aceluia, spre asi poté procurá un'a machina de firmitu cucurudiu (vedi Nr. prot. ag. 118).

Lucrările subcomitetului relative la promovarea scopuriloru asoc. se iau in generalu spre placuta scientia, ér cu privire la cererea espresa in §. 5 p. 3 d'in protoc., se i-se rescrie, cumu-ca, deórece cestionatululu subcomitetu nisuesce a se provedea cu unu depositu propriu de carti pentru scólele pop. d'in desp. resp., singuru numai d'in profitulu, ce prin o buna manipulare si economisare ar resultá d'in venderea cartiloru procurate cu sumusior'a anticipata, cá imprumutu d'in cass'a asoc., garantanduse refundarea aceleia; acestu comitetu, in interesulu promovarei culturai popularie, ce se atientesce prin provederea scóloru popularie cu cartile de lipsa, se afla motivatu a satisfice cererei respective. Asemene se incuvenintieza si cererea de sub § 4 a prot. resp. relativa la pastrarea sumusioarei de 14 fr. 82 cr. destinate pentru procurarea amentitei machine de firmitu cucurudiu.

§. 83. Secret. II. presentéza urmatoriele conturi:

a) unu contu dela tipografi'a lui Krafft, sunatoriu despre 114 fr. v. a. cá pretiulu tiparirii apelului si a cóleloru de subscriptiuni, emise in favórea fondului de academia in câte 5000 esemplaria (a se vedé protoc. siedintiei comit. d'in 11. Maiu a. c. §. 68);

b) unu computu alu secret. despre 17 fr. 76 cr. cá spesele portului postale pentru expedarea apelului si a cóleloru de subscriptiuni, in tóte partile indigitate in conclusulu comit. d'in 11. Maiu a. c. § 78 lit. d);

c) unu altu contu totu dela tipografi'a lui Krafft, sunatoriu despre 48 fr. 80 cr., cá pretiulu tiparirii

regulamentului asoc. si a formularialoru de decrete pentru membrii agentureloru comunali in câte 2000 esemplaria, conformu conclusului adusu in siedintiele comit. d'in 4. Aprile a. c. § 51 si 2. Maiu § 65; in fine

d) unu contu sunatoriu despre 15 fr. 84 cr. pentru punerea a loru 12 table de glagia, cumu si pentru repararea a loru doi ochi de glagia la doula-purile bibliotecei asoc.

Totu-odata secret. II. pe bas'a amentitululu concludu d'in 11. Maiu a. c. § 68 lit. g) propuue: cá conturile de sub a) si b) se se asemneze spre esolvire pre socotél'a fondului de academia, ér conturile de sub c) si d) se se esolvedie d'in fondulu asoc.

Priminduse propunerea, se asemnéza la administratur'a cassei asoc. esolvirea susu-indigitateloru conturi p. a, b, c si d.

§ 84. Secret. II. presentéza raportulu comisiunei insarcinate cu esaminarea opului intitulatu „Vitia cultivata“ de I. Chitu, si totu-deodata, de óre-ce aceea comisiune, statatoria d'in doi barbati de specialitate, cari nu suntu d'in sinulu comitetului, si-a datu parerea numai cu privire la partea materiale a opului cestionatu, ér nu si la cea stilistica, propune, cá acestu opu in sensulu conclusului adunarei gen. dela Naseudu p. XVII. pos. 4 se se predea spre esaminare si d'in punctu de vedere stilisticu si alu terminiloru tehnici, comisiunei, ce fusese esmisa totu in asta cauza, d'in sinulu comitetului in 5. Aprile a. tr., adeca inainte de adunarea gen. trecuta, intreginduse aceea prin alegerea unui alu treilea membru (vedi si Nr. prot. ag. 121).

Priminduse acésta propunere, comisiunea statatoria d'in domnii P. Manu si Z. Boiu, se intregesce prin alegerea dlui prof. I. Maximu de membru alu aceleia.

§ 85. Dn. cassariu Const. Stezariu predà pentru museulu asoc. 2 monete vechi, un'a de argintu si alt'a de arama, daruite de Nic. Rechitanu, preotu in Galesiu.

Se primescu cu multiumita si se transpunu dlui bibliotecariu spre a se pastrá in colectiunea numismatica a asoc.

§ 86. Verificarea protocolului siedintiei acesteia se incredintiéza domniloru membrii P. Dunc'a, E. Macelariu si I. Tulbasiu.

Sibiuiu datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepres.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu Sibiuiu 9. Iuniu 1871.

E. Macelariu. P. Dunc'a. I. Tulbasiu.

Ad Nr. 134—1871.

Ordinea lucrarilor adunarei gen. a XI.

ce asociatiunea trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom. va tiené la Fogarasiu in 7. Augustu c. n. 1871.

Siedinti'a I.

1. Membrii asoc. adunati fiindu la 9 óre dem. in loculu destinatu pentru tienerea siedintieloru, alegu o deputatiune spre a invitá pre dn. presiedinte la adunare.

2. Presiedintele ocupandu loculu seu, deschide adunarea.

3. Adunarea alege pentru portarea protocolului 3 notari ad hoc.

4. Se alege o comisiune de 5 membrii spre a cercetá socotelele si a raportá in siedinti'a II.

5. Se alege o comisiune de 5 membrii, cari in intielesulu §§. 6, 8 si 9 d'in statute, va conscrie pre membrii celi noui, va incassá tacsele si le va susterne cassariului.

6. Se alege o comisiune de 5 membrii, cari in intielesulu § 23 lit. f, g si h d'in statute, va preliminá bugetulu anului viitoriu, si-lu va asterne adunarei in siedinti'a II.

7. Se mai alege o alta comisiune de 7 membrii pentru esaminarea si raportarea asupra altoru motiuni asternute adunarei gen. d'in partea comitetului asoc., séu a altoru d'entre dd. membrii ai asoc.

8. Secretariulu comitetului raportéza despre activitatea asoc. in decurgerea acestui anu, precumu si despre rezultatele ce s'au ajunsu printr'ensa.

9. Cassariulu si controlorulu asternu bilantiulu venitureloru si speseloru anuali si arata starea materiala a asociatiunei presté totu. Totu-odata cassariulu conformu § 4 d'in conclusulu adun. gen. dela Naseudu d'in 1870 va raportá in specialu si despre banii incursi in favórea fondului de academia.

10. Bibliotecariulu raportéza despre starea bibliotecei asoc.

11. Presupunenduse, cà lucrarile enumerate pàna aici, nu voru absorbi totu tempulu siedintiei, restulu aceluia se intrebuintieza pentru cetirea dissertatiuniloru, substernute de tempurú la presidiulu comitet. asoc.

Siedinti'a II.

1. Acésta siedintia se incepe cu continuarea dissertatiuniloru restante d'in siedinti'a premergátória.

2. Adunarea primesce si desbate raportele comisiuniloru delegate in siedinti'a precedente.

3. Se aducu si se desbatu proiectele si motiunile, ce se facu in privinti'a asociatiunei.

4. Se destina loculu si tempulu celei mai de aprópe adunari generale.*)

Sibiú in 20. Iuniu 1871.

Comit. asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

*) Suntú poftite si celealalte diuarie romane a reproduce in colónele sale acestu programu.

Ad Nr. 134—1871.

REGULAMENTU DE CONCURSU.

Art. I. Societatea Trancilvani'a crédia trei stipendia de câte 150—200 galbeni pre anu, cu incepere dela Octombree 1871, pentru studia la una d'in universitatile d'in Franci'a, séu Itali'a (séu Belgi'a).

Art. II. Potu concurge la aceste stipendia junii romani de preste Carpati, fia d'in Transilvani'a séu d'in Bucovin'a, fia d'in tienutulú Satmarelui ori Maramurasinlui, alu Urbei-mari séu alu Aradului, fia d'in Banatu, cari au terminatu celu puçinu clasele gimnasiai si au facutu esamenulu de maturitate.

Art. III. Concurentii se voru adresa mai antaiu la una d'in cele trei societati literarie de preste Carpati, d'in Sibiú, Aradu si Cernauti, cu petitiune, pre langa care voru alaturá testimoniú de maturitate, actu de botezu, testimoniú de paupertate si certificatu medicalu. Ei voru arata totu-odata in petitiune, specialitatea la care au mai multa aplecare.

Art. IV. Comitetele respective ale societatiiloru literarie romane de preste Carpati voru binevoí a inaintá comitetului societatii Transilvani'a d'in Bucuresci, numele impreuna cu actele relative ale acelorú concurenti, pre cari voru gasi mai demni, de a obtiné stipendiale cocietatii Transilvani'a, binevoindu a face tóte observatiunile si lamuririle necesarie, in privinti'a fiacaruia d'entre cei recomandati.

Art. V. Comitetulu societatii Transilvani'a va designa pre stipendisti d'entre cei recomandati.

Alegerea obiectelorú studieloru, precumu si a institutului, unde au a se face studiele, apartiene comitetului societatii. Unulu d'in stipendisti, se va trimete pentru montanistica, alu doilea la scóla de punti si siosele (Ecole des ponts et chaussées), ér alu treilea pentru o alta scientia essacta.

Art. VI. Liberi suntú concurentii a se adresa si de-a dreptulu càtra comitetulu societatii Transilvani'a, si comitetulu va poté designá si d'in acestia intru càtu nationalitatea si meritulu lorú n'aru fi supuse neci unei indoieli.

Art. VII. Cei designati de càtra comitetulu societatii Transilvani'a, voru da in scrisu, cà au luatú actu de dorinti'a societatii espresa in art. 4 d'in statute.

Art. VIII. Ei voru fi datori a trimete regulatu la comitetu certificatu de studie in tóta form'a, cari déca n'aru responde asteptarii, stipendiulu li s'ar poté retrage.

Acestu regulamentu se aduce la cunoscienti'a publica, cu aceea observare, cá aceli concurenti, cari si-aru trimete si adresá petitiunile lorú la subsemnatulu comitetu, se grabésca a le inaintá incóce pàna la 15. Augustu 1871 dupa calendariulu nou.)*

Sibiú in 20. Iuniu 1871.

Comitetulu asoc. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului rom.

*) Suntú rogata si celealalte diuarie romane a reproduce in colónele sale acestu regulamentu.

AVISARE.

In urm'a conclusului d'in 14. Iunie a. c. alu comitetului arangiatoriu pentru primirea adunarei gen. a asociat. rom. trans., tienende in urbea Fogarasiu la 7. si 8. Augustu a. c., suntu cu onóre rugati toti acei p. t. domni, cari voru voi se participe la siedintiele adunarei numite, cá se binevoiésca a se insinúa la subscribulu primariu urbanu, presedintele acelu comitetu, celu multu cu doue septemani inainte de tienerea siedintieloru, si adeca pâna in 26. Iuliu a. c. insemnandu detaiatu, cá cumu voiescu a participa, singuri, séu cu stimatele familie?

Toti acei spectati óspeti insinuati, cari voru sosi de cátra Sibiiu, isi voru poté castigá informatiune despre cuartirulu degiá procuratu la localulu postei reg. ung. d'in locu, ér aceia cari voru veni de cátra Brasiovu, la otelulu „Cetatea Parisu“ asemenea d'in locu.

Fogarasiu in 22. Iunie 1871.

Georgiu P. Fogarasianulu.

Bibliografia.

CALETORIA DOMNITORIULUI CAROLU I. IN STRAINATATE. Bucuresci 1869. In tipografi'a Ión Weiss, 8°, pag. 364.

Descrierea acestei caletorii este d'in a. 1869, in socita de auctoriulu ei mai preste totu de numeroése reflessiuni politice, care si merita attentiunea lectoriloru.

Dela dn. I. M. Riurénu, barbatu neobositu intru inaintarea culturai morale a generatiuniloru tene-
relle, éra mai venira acestea carti:

CEI DOI FRATI. D'in bibliothec'a de lectura pentru junimea de ambele-sexe, elaborata dupa diferiti autori. Scriere aprobata de onor. ministeriu alu culteloru si instructiunei publice. Bucuresci 1870.

CELE DOUE SURORI, séu frumós'a si urít'a urmate de alte cinci istorióre. Bucuresci 1870.

DESPRE DATORILE COPIILORU cátra parintii loru. A trei'a editiune. Bucuresci 1870.

Invitare de prenumeratiune la opulu intitulatu: „Cursu de practic'a gradinaritului.“

Mi se sfasia ánim'a vediendu, cátu de puçinu se folosescu poporulu nostru de aventarile economiei de campu preste totu si de ale gradinaritului in parte, care domicilanduse mai de aprópe in sinulu lui, l'ar provedé cu o sorginte de stare materiala cu multu mai buna si mai segura. Deci m'am decisu a contribuí, dupa cátu 'mi érta poterile, spre inaintarea scolului acestuia, prin darea la lumina deocamdata a

unui „Cursu de practic'a gradinaritului,“ care terenu inca reclama la noi unu ajutoriu alu scientiei si alu esperientiei aflate de cei ce aplicara de tempuriu cultur'a mai rationaria a pamentului.

Opulu e compusu intr'unu stilu cátu se póte mai populariu, s'a depusu in elu numai pracsea intarita de scientia si esperientia. Elu va fi unu amicu sinceru pentru toti, cáti voru voi alu consultá in ori-ce afaceri ale gradinariei practice.

Cursulu se imparte in 2 parti: I. Cultivarea si pastrarea totureru legumiloru si verdetiuriloru, folosirea loru in economi'a casnica, cumu se inventara si convertirá in usulu omenescu prin esperienti'a cea mai probata pâna in tempulu de fatia, adaogându-se si unele indrumari la prepararea si conservarea mediiloru de traiu, cumu si regule dietetice.

II. Prasirea, nobilitarea si cultivarea pomiloru in starea productória, conversarea si intrebuintiarea pomeloru cu celu mai mare castigu si folosu.

Opulu va constá d'in 6 póte si 8 cóle tiparite in octavu, si totusi pretiulu lui se defige numai la 60 cr. v. a., pentru Romani'a 2 lei n.

D'in caus'a lipsei de midiulóce pentru edarea lui me afflu necesitatu a contá pre sprijinulu onor. publicu, pe calea prenumeratiunei. Cu deosebire contezu la sprijinulu d'in partea inventatoriloru populari, cari nu se potu lipsi de acestu cursu, déca voru, cá se midiulócésca si progrese practice cu inlesnirea traiulu vietiei poporului si cu contribuirea la inavutirea lui.

Aflandu o sprijinire caldurósa, voiu deveni in stare a provedé opulu si cu ilustratiunile cele mai chiare, dupa renumitul gradinariu francesu, Breuil, asia, cá se nu remana nimica de doritu, atátu cátu privesce la perfectiunea, cátu si la chiaritatea lui.

Cá se nu se cugete, ca dóra eu amblu dupa castigu, declaru, ca pe cátu se voru affá mai multi abonanti, pe atátu voiú scadé pretiulu opului, in favórea inlesnirii procurarei lui. Vreunu prisosu eventuale se va alaturá la fondulu pentru latirea cunoscintieloru agronomice, care se afla inceputu in administratiunea asociatiunei trans. romane.

La 10 ecsemplarie se va dá unulu gratis, si librariloru, cari voru aduna prenumeranti, li se va dá rabatu 15 procentu.

Banii de prenumeratiune rogu a se trimete prin redactiunea „Gazetei Transilvaniei,“ la subscribulu. Economi'a e celu mai mare castigu; adese cu cele mai mici posibile midiulóce se secerá celu mai mare folosu.

Suntu rogati déra toti prea on. dd. protopopi romani fâra distinctiune, cá se binevoiésca a stringe prenumeratiune in tractele ddsale cu invitare caldurósa la impartasire, scutinduse in chipulu acesta si singuritele porturi postali in acésta afacere.

Domnii abonanti, cari voru prenumerá de-a dreptulu, se binevoiésca a ne trimete numele, loculu locuintiei si post'a cea mai aprópe scrise chiaru.

Terminulu prenumeratiunei se defige pe 6 septemani, dela publicarea d'antaia, candu opulu se va si pune sub tipariu cu ajutoriulu redactiunei „Gazetei Transilvaniei,“ si va costá apoi pentru neabonati 80 cr., éra pentru Romani'a 3 lei n.

Speru, ca cu esirea acestui opu va disparé lips'a si lacun'a cea daunatiósa pe campulu gradinaritului.

Brasiovu in 10. Aprile (29. Martiu) 1871.

Georgiu Vintila mp.,
absol. de agriultura.